

מעלת תלמיד ההולך לבית רבו

מסידותה של אשת רבי עקיבא

ידוע ומפורסם המעשה של רבי עקיבא, כיצד גדל מרועה צאן עם הארץ והיה לגדול הדור. אמנם מעשה זה הוא ככל המעשים המובאים בדברי חז"ל, שאף על פי שכבר שמענום בקטנות, מכל מקום מאחר שכבר גדלנו יש לנו לחזור ולהתבונן בהם, כי בודאי נמצא בהם דברים חדשים שלא עמדנו עליהם בילדותנו.

כך מובא המעשה בגמרא (כתובות סב, ב - סג, א):

רבי עקיבא רעיא דבן כלבא שבוע הוה. חזיתיה ברתיא דהוה צניע ומעלי, אמרה ליה אי מקדשנא לך אזלת לבי רב, אמר לה אין, איקדשא ליה בצינעה ושדרתיה. שמע אבוה, אפקה מביתיה אדרה הנאה מנכסיה. אזיל יתיב תרי סרי שנין בבי רב. כי אתא אייתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי, שמעיה להווא סבא דקאמר לה עד כמה קא מדברת אלמנות חיים, אמרה ליה אי לדידי ציית יתיב תרי סרי שני אחריני. אמר, ברשות קא עבידנא, הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחריני בבי רב. כי אתא אייתי בהדיה עשרין וארבעה אלפי תלמידי. שמעיה דביתהו הות קא נפקא לאפיה, אמרו לה שיבבתא שאילי מאני לבוש ואיכסאי, אמרה להו "יודע צדיק נפש בהמתו" (משלי יב, ט). כי מטיא לגביה נפלה על אפה קא מנשקא ליה לכרעיה, הוּו קא מדחפי לה שמעיה, אמר להו, שבקוה שלי ושלכם שלה הוא. שמע אבוה דאתא גברא רבה למתא, אמר, איזיל לגביה אפשר דמפר נדראי. אתא לגביה, א"ל אדעתא דגברא רבה מי נדרת, א"ל אפילו פרק אחד ואפילו הלכה אחת, אמר ליה, אנא הוא. נפל על אפיה ונשקיה על כרעיה ויהיב ליה פלגא ממוניה.

פירוש: רבי עקיבא קודם שלמד תורה היה רועה צאנו של עשיר המכונה 'בן כלבא שבוע'. ראתה בתו של בן כלבא שבוע את רבי עקיבא שהיה צנוע וטוב, אמרה לו לרבי עקיבא: 'אם אתקדש לך, האם תלך לישיבה ללמוד?' אמר לה: 'כן!' נתקדשה לו בצינעא - שלא ידע מכך אביה - ושלחתו ללמוד תורה. כאשר שמע מזה אביה, הוציאה מביתו והדיר אותה הנאה מנכסיו. הלך רבי עקיבא וישב שנים עשרה שנים בישיבה.

כאשר שב רבי עקיבא מן הישיבה הביא עמו לעירו שנים עשר אלף תלמידים. וכשהגיע לביתו שמע זקן אחד שאומר לאשתו: 'עד מתי את מתנהגת כאלמנה חיה?'

השיבה אשתו של רבי עקיבא לאותו זקן: 'אם היה שומע לי רבי עקיבא בעלי, היה יושב שם עוד שתיים עשרה שנים אחרות!' אמר רבי עקיבא כששמע את דבריה: 'אם כן, ברשות אשתי אני עושה' - חזר רבי עקיבא, וישב עוד שתיים עשרה שנים אחרות בישיבה.

כאשר שב רבי עקיבא לביתו לאחר אותן שתיים עשרה שנים, הביא עמו לעירו עשרים וארבעה אלף תלמידים. כאשר שמעה אשתו על ביאתו, יצאה לקראתו. אמרו לה שכנותיה: 'שאלי לך בגדים נאים טרם צאתך שלא תתבזי בכסותך הדל'. השיבה להן: 'יודע צדיק נפש בהמתו' [-יודע הוא שבשבילו נצטערתי]. כאשר הגיעה לרבי עקיבא נפלה על פניה ונישקה את רגליו. היו שמשי רבי עקיבא דוחפים אותה. אמר להם רבי עקיבא לשמשיו: 'הניחוחה, כי לימוד התורה שלי ולימוד התורה שלכם - שלה הוא!'

בן כלבא שבוע שמע שהגיע אדם גדול לעיר, ולא ידע שחתנו הוא. אמר בן כלבא שבוע, אלך אליו שמא יתיר לי את נדרי שהדרתי את בתי מנכסי. בא בן כלבא שבוע אצל רבי עקיבא, וביקש להתיר את נדרו. אמר לו רבי עקיבא לחמיו: 'לו היית יודע שחתנך יהיה אדם גדול, האם היית נודר?' השיב בן כלבא שבוע: 'לא הייתי מדיר את בתי אפילו על דעת שי'דע חתני פרק אחד ואפילו הלכה אחת'. אמר לו רבי עקיבא לחמיו: 'אני הוא חתנך!' והתיר לו את נדרו. נפל בן כלבא שבוע על פניו ונישק את רגלי רבי עקיבא, ונתן לו את חצי רכושו. - עד כאן המעשה בגמרא.

מה ראתה רחל להכניס עצמה לספק

והנה בודאי יש לנו להתפעל מהמסירות הנפלאה של רחל, בתו של כלבא שבוע. אולם יש לשאול שתי שאלות על הנהגתה: האחת, הרי כלבא שבוע עשיר גדול היה, וכמבואר בגיטין (נו, א) שהיה אחד משלשת העשירים שהיו מוכנים לזון את ירושלים עשרים ואחד שנה. וגם היה מוקיר ורחים רבנן, וכמבואר מסוף המעשה, שבשעה שנודע לו שחתנו נעשה גדול בתורה, נפל על פניו ונשקו על רגליו ונתן לו חצי ממונו. ואם כן, אף על פי שרחל התאמצה, ונשאה את רבי עקיבא מפני שראתה את כוחו להתעלות בתורה, אבל עדיין צריכים להבין למה הכניסה עצמה במצב כזה. הלא אביה העשיר והמוקיר רבנן בודאי היה משיא אותו לחתן מופלג בתורה ויראת שמים, שעדיו לגאון. ואם כן מכיון שהיתה אשה המייקרת ומחשיבה את התורה, וכמו שמעשיה מעידים עליה שהניחה לבעלה לילך לבית המדרש כ"ד שנים, למה הניחה את הודאי והכניסה את עצמה לספק זה, לישא עם הארץ גמור על סמך שילך וילמד תורה. ואף

שראתה בו שהיה בעל מדות טובות, וכמו שאמרה הגמרא 'דהוה צניע ומעלי', האם זה לבדו מבטיח שיזכה להיות תלמיד חכם.

ואפילו אם נניח שרחל היתה בטוחה בבירור שרבי עקיבא יגדל להיות תלמיד חכם ואדם גדול, מה לה ולצרה הזאת, הלא מגמת חייה היתה להיות אשת חבר, ובודאי היתה יכולה לסמוך על אביה שימצא לה זיווג הגון מבחירי התלמידים, ולמה הכניסה את עצמה לדוחק זה, שאביה הוציא אותה מתוך ביתו, והוצרכה לחיות חיי צער וקושי. וכבר תיארנו לנו חז"ל (נדרים נ, א) את העניות של רבי עקיבא ואשתו באותה תקופה, אחר שנישאו והדיר אותה אביה מנכסיו, ואמרו:

בסיתוא הוה גנו בי תיבנא, הוה קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה, אמר לה, אי הואי לי רמינא ליך ירושלים דדהבא. אתא אליהו, אידמי להון כאנשא, וקא קרי אבבא. אמר להו, הבו לי פורתא דתיבנא דילדת אתי ולית לי מידעם לאגונה. אמר לה רבי עקיבא לאנתתיה, חזי גברא דאפילו תיבנא לא אית ליה. [פירוש: בחורף היו ישנים בבית התבן, והיה רבי עקיבא מוציא פיסות קש ותבן משערותיה של אשתו. אמר לה: אילו היה לי ממון, הייתי קונה לך תכשיט יקר ששמו 'ירושלים' של זהב'. בא אליהו הנביא (רצה לפייס דעתה של רחל שלא תצטער כל כך על עניותה), נדמה להם כאדם ודפק על הדלת. אמר להם: תנו לי מעט תבן, מפני שאשתי ילדה, ואין לי כלום להניח תחתיה שתישן עליו בנוחות. אמר רבי עקיבא לאשתו: ראי אדם זה, שאפילו תבן אין לו].

ואם כן נשאלת השאלה, מה לה ולצרה הזאת. בשלמא בתו של עני שרצונה לישא תלמיד חכם, כיון שאין למשפחתה היכולת להשיאה לתלמיד חכם ולפרנסו, לפעמים תצטרך להנשא למי שעדיין לא הגיע למעלה זו, אבל עתידו לגדולות. אבל לשם מה הוצרכה רחל לקבל על עצמה נישואין כאלו.

דרך ההולך ללמוד שנעשה גדול

והנה הקשו התוספות (שם סג, א ד"ה אדעתא), כיצד התיר רבי עקיבא לחמיו את נדרו ופתח לו בטענה שלא נדר על דעת שחתנו יהיה תלמיד חכם, והא קי"ל שאין פותחין בנולד [כלומר אין מתירים נדר על ידי דבר שנולד אחרי הנדר, משום שבשעת הנדר אותו דבר עדיין לא היה קיים, ואי אפשר לומר שאילו היה יודע לא היה נודר]. ותירצו וז"ל:

וי"ל דהכא לא חשיב נולד, כיון שהלך לבי רב, דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול.

ועדיין קשה, שהרי אנו רואים הרבה בני אדם ההולכים לשיבה ואינם נעשים גדולים. ועל כרחק צריך לומר, שכוונת התוספות היא רק על בעל מדות טובות כרבי עקיבא, שרק 'צניע ומעלל' כמותו הדרך שנעשה גדול. אמנם דבר זה גופא טעון הסבר, מה הוא הצירוף בין שני דברים אלו - המדות הטובות וההליכה לבי רב, שכאשר נזדמנו שניהם באיש אחד אנו סמוכים ובטוחים שבודאי יהיה אדם גדול.

ועכ"פ לפי דברי תוספות היה מקום ליישב קצת את שאלתנו, מה ראתה רחל להנשא לרבי עקיבא, שיש לומר שידעה בודאי שיהיה גדול בישראל, מתוך שראתהו צניע ומעלי והבטיח לה שילך ללמוד תורה.

ואולם עדיין אינו מיושב די הצורך, שאף אם נאמר שרחל ידעה דבר זה, מכל מקום קשה למה לה להכניס עצמה לכל זה וכנ"ל, הלא היתה יכולה לישא אחד מתלמידי הישיבה שכבר היה גדול בתורה.

תפקידה של אשה

ונראה לבאר ענין זה, כי באמת יש לנו להבין את תפקידה של אשה בלימוד תורה. הנה העולם רגילים לחשוב, שעל האיש מוטל ללמוד, ועל האשה מוטלת האחריות להקל מעליו את העסק בצרכיו הגשמיים, להכין מאכליו ולכבס בגדיו, כדי שתהיה לו נחת רוח וישוב הדעת ויוכל ליתן כל לבו ונפשו על תורתו. אמנם האמת אינה כן, אלא התורה היא בנין משותף שהאיש והאשה בונים יחדיו.

ואף שאין לאשה עסק בגוף הלימוד, מכל מקום, מכח עזרתה יש לה חלק בעצם בתורה שבעלה לומד. התפקיד שלה אינו רק לעזור לבעלה ולהניח לו ללמוד, אלא מוטלת עליה האחריות גם לפתח את כחותיו ולגדל אותו. ונראה שלכן אמרו חז"ל (יבמות סב, ב) "כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא תורה", כי היא מגדלת אותו ומוציאה את מעלותיו מן הכח אל הפועל.

ובזה יכולים אנו להבין את הנהגתה של רחל אשת רבי עקיבא. חשיבות התורה בערה בלבה, ומאחר שהכירה את מעלותיו של רבי עקיבא, את כחו לגדול ולהעשות מוסר התורה שבעל פה לדורות, היא הרגישה אחריות כלפי כלל ישראל שלא יאבד ממנו אותו יחיד הדור, וקבלה על עצמה לבנות אותו ולגדלו. כי זהו אחריותו של כל

יחיד ויחיד, לעשות כל מה שביכולתו להרבות תורה בעולם, להגדילה ולהאדירה, ולא רק להסתפק בקיום התורה שכבר מצויה וקיימת.

'כיון שהלך לבי רב'

ויש לנו מקום להוסיף ביאור בשאלה הראשונה ששאלנו, איך היה ברור לה כל כך שבאמת אותו 'עקיבא' הרועה יתגדל ויהיה ל'רבי עקיבא' גדול הדור.

ונראה, שהנה יש לדקדק בלשון התוספות שהבאנו לעיל, שכתבו וז"ל, וי"ל דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב, דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול, עכ"ל. הנה לא כתבו שאין זה נולד כיון שהלך ללמוד, אלא 'כיון שהלך לבי רב'. ואף שסיימו דבריהם 'דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול', נראה שכוונתם להולך ללמוד בבי רב, כמו שכתבו בתחילת דבריהם. והיינו, שעל מי שהולך ללמוד לבדו - לא נאמר שדרכו להיות אדם גדול, אלא רק על מי שהולך ללמוד 'בבי רב', והיינו שהולך ללמוד אצל רבי ולקבל ממנו.

ובזה יתיישב מה שהערנו לעיל על דברי התוספות, הרי אנו רואים הרבה בני אדם הולכים ללמוד ואין נעשים גדולים. וביאור הדברים הוא, דהנה תנן במסכת אבות (פרק ב משנה ח), "חמשה תלמידים היו לו לרבי יוחנן בן זכאי וכו'". ותמוה, הלא רבי יוחנן בן זכאי גדול הדור היה, וכיצד לא באו ללמוד אצלו חמשה תלמידים. אלא, שמעתי מהג"ר מרדכי גיפטער זצ"ל, שבודאי באו ללמוד אצלו למאות ולא לפים - אבל תלמידים לא היו לו אלא חמשה הללו. כי התלמיד אינו רק מי שנכנס לבית המדרש של הרב ושומע את שיעוריו, אלא תלמיד הוא זה שמבטל את עצמו כלפי רבו כדי לקבל ממנו. והיינו, כי פעמים רבות אומר הרב דברים שהם למעלה מהשגתם של התלמידים, או תובע את תלמידיו ומוכיח אותם, ורק מי שמוכן לבטל דעתו ולוותר על כבודו ולקבל את דברי רבו, הוא הזוכה להקרא 'תלמיד', ורק הוא נחשב 'הולך לבי רב', ורק עליו נאמר ש'דרך הוא שנעשה אדם גדול'.

והנה רבי עקיבא היה מצטיין במדות הנדרשות להיות 'תלמיד', והיה מקבל תוכחותיו של רבו באהבה, כמבואר בגמרא (ערכין טז, ב):

אמר רבי יוחנן בן נורי, מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא על ידי, שהייתי קובל עליו לפני רבן גמליאל, וכל שכן שהוספתי בו אהבה, לקיים מה שנאמר (משלי ט, ח) "אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך".

על דרך זה ראיתי בספרו של הר"ר גרשון ווייס שליט"א, שבשעה שלמד בישיבת נר ישראל אצל הג"ר יעקב יצחק רודרמן זצ"ל, שאל את ראש הישיבה למה הוא נוהג בתלמידיו בנעימות, הרי בשלחן ערוך (יו"ד סימן רמו סעיף יא) נפסק שהרב חייב לזרוק מרה בתלמידים. הרב רודרמן לא השיב כלום, רק הראה לו בת-צחוק. אמנם לאחר זמן כבר הבין ר' גרשון מעצמו את התשובה, שלא כל אחד הלומד בישיבה הוא באמת 'תלמיד'. ובאמת היו יחידים שהרב רודרמן היה מוכיח אותם, ובזה ידע ר' גרשון שהם הם התלמידים האמיתיים.

ונראה שזהו מה שראתה רחל ברבי עקיבא, שיש לו המדות ההגונות לכך, שאם ילך לבית הרב הוא יהיה התלמיד האמיתי המקבל מרבתי, ובזה הצלחתו מובטחת.

זהו הלימוד שאנו צריכים לקבל מרבי עקיבא, שלא די בזה שאנחנו הולכים לישיבה ללמוד, אלא צריך שיהיה לבבנו פתוח לקבל, שנהיה הולכים לבית הרב ולא רק הולכים לבית המדרש. שנכיר את חסרונו, שיש הרבה דברים שאין לנו יודעים ומבינים כראוי, בין במוסר בין בהשקפה, כדי שנקבלם מרבתינו ונשיבם אל ליבנו. ולא רק מה שאנו שומעים מרבתינו, אלא גם מה שלומדים בספרי מוסר, יש לנו להיות נכונים לקבל ולעשותו.

הוא מתונים בדין – כי הטעות מצויה

ויש לידע, שהכרה זו שהאדם צריך להכיר בחסרונו ולדעת כמה הוא עלול לטעות, אינה נוגעת רק לזה שהולך ללמוד בבי רב. שנינו במסכת אבות (פרק א משנה א) 'הוא מתונים בדין', ופירש רבינו יונה וז"ל:

למורים הוראות ולפוסקין הוראות ולפוסקין את הדין אמרו, לבל יסמכו במחשבה ראשונה, אך בהמתנה גדולה ובעיון הדק לבל יטעו בשיקול הדעת. כי האדם הממהר להורות נקרא פושע, ואע"פ שחשב לומר האמת, אין זה שוגג אך קרוב למזיד הוא, אשר לא נתן בלבבו לאמר לבב הנמהרים לא יבין לדעת, כי הטעות בכל אדם מצוי הוא, וזהו שאמרו רז"ל (שם פרק ד משנה ז), הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון וכו'.

ובשערי תשובה (שער ג אות נב) הוסיף רבינו יונה שהוא בכלל הלאו דלפני עור וז"ל, ונמהרי לב להבין ולהורות לא יצילו את נפשם מתת מכשול לפני עור, וחטאתם כבדה מאד וכו', עכ"ל.

וצריך ביאור מה כל החומר הזה, הלא הדיין פסק שאלה זו כבר פעמים רבות, ולמה יצטרך לעיין בו מחדש. אולם הטעם הוא כמו שכתב רבינו יונה "כי הטעות בכל אדם מצוי הוא", והיינו, שלעולם האדם צריך לחשוך את המושכל ראשון שלו, כי הוא עלול להיות טעות. וכעין זה כתב המסילת ישרים (פרק כג - קניית הענוה) וז"ל, ועל הכל יתבונן תמיד להכיר חולשת השכל האנושי, ורוב טעויותיו וכזביו, שיותר קרוב לו תמיד הטעות מהידיעה האמיתית, עכ"ל. ולכן כל אדם צריך ליזהר שלא יסמוך על דעתו כי אם אחר העיון הדק היטב, ולא יניח את העצלות ושאר נגיעותיו למנוע ממנו לעיין שוב ושוב. ואם אינו עושה כן נחשבת טעותו למזיד וכנ"ל.

ואם דיין הבקי ורגיל בהוראה צריך לחשוש בכל עת מפני הטעות וחולשת השכל, כל שכן התלמיד הבא לישיבה צריך לידע שיש הרבה דברים שהם למעלה מהשגתו, ויהיה מוכן לבטל דעתו ולקבל, ורק בזה מובטח שיתגדל.

מקדימים דברי בית שמאי לדבריהם

וחזינן כמה מוכרחת היא תיקון המדות בענין שפלות הרוח וההכרה בחולשת השכל, כדי לזכות לאמיתה של תורה. הנה בגמרא אמרו בנוגע למחלוקת בית שמאי ובית הלל (עירובין יג, ב):

וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן - מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין דבריהן ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן וכו'.

ונראה שדבר זה שהיו מקדימים דברי בית שמאי לא היה רק הנהגת ענוה בעלמא, אלא שהם ידעו והכירו שהאדם קרוב לטעות, וחשדו את עצמם שמא אין האמת אתם, ולכן מתחילה היו שונים את דברי בית שמאי כדי להבין דבריהם היטב לראות שמא כיוונו את הדין, ורק לאחר שנתבררה להם דעתם של בית שמאי, אז חלקו עליהם. ולכן זכו שהלכה כמותם בכל מקום.

ושמעתי ממורי ורבי הג"ר מאיר הרשקוביץ שליט"א, איך שרבו הגדול הגר"א קוטלר זצ"ל היה דוגמא נפלאה לזה. הנה ידוע שר' אהרן היה לוחם מלחמתה של תורה בכל כחו, ומי ששח עמו בלימוד היה צריך ליזהר שלא יכווה מאש להבה שהיה בוערת בו. אולם העיד ר' מאיר שליט"א, שבמקום גדולתו היה אפשר לראות את ענוותנותו, שלרגע אחד לא העלים עין מזה שאולי טעה והאמת כמו שאומר זה

שכנגדו. והנה במי שאינו תקיף בלימודו אין זו מעלה, כי פעמים זהו סימן שאין לו בהירות בסוגיא או שאין הלימוד תופס אותו כראוי. אך גם מי שתקיף וסבור שהסוגיא ברורה אצלו, מכל מקום עם התקיפות צריך להיות ברור בעיניו שגם הוא עלול לטעות, וצריך להיות מוכן להודות לחבירו ברגע קט.

רק מי שמדותיו הגונות יכול לעמוד בשיקול זה, להיות בן חיל בלימודו וגם מודה על האמת. ולכן רק מי ש'צניע ומעלי' כרבי עקיבא הצלחתו בטוחה, כי הוא האיש אשר יקבל מרבותיו וחבריו ויתגדל מהם.

ושמעתי מהר"ר מאיר נחמד זצ"ל שאמר בשם הג"ר יהודה דייוויס שליט"א, שתשעים אחוז מהצלחת האדם בלימוד תורה תלויים במדותיו, האם הם נכונים ומתוקנים או לאו. והאמת היא, שבשעה ששמעתי מימרא זו חשבתי בלבי שבודאי הוא מגזים. אמנם כעת נראה לי שלא רק לא הגזים, אלא גם תשעים אחוז הוא פחות מדאי.

דרך מסירת התורה מרב לתלמיד

ועל פי זה יובן לנו מה דמטין בבי מדרשא בשם המשגיח רבי ירוחם זצ"ל ממיר, שהעולם טועים וחושבים כי רב טוב הוא שמסביר לתלמידיו כל דבר לאשורו עד שיבינהו. אך באמת זו טעות, כי לא כל דבר ניתן להסבירו ולהבינו. אלא הדרך הנכונה היא שהרב יאחז בדרכו של הקב"ה שנתן לנו 'חוקים' ו'משפטים' - חוקים הם דברים שאיננו יודעים טעמם, ומשפטים הם דינים שמשיגים אנו טעם בהם. ושניהם תלויים זה בזה, כי מהמשפטים רואים אנו את גודל חכמתו של הקב"ה, ועל ידי זה מקבלים אנו על עצמנו את החוקים, שאף שאין אנו מבינים אותם בטוחים אנו שיש בהם חכמה רבה, מתוך שהכרנו בגדלות הקב"ה על ידי המשפטים. וכן הרב יש לו להסביר לתלמידיו די הצורך להראותם את חכמתו, שישתכנעו שראוי הוא לקבל ממנו, אבל שוב צריך לומר להם 'תקבלו' אף על הדברים שאינם מבינים. כי זהו יסוד עליית התלמיד, שמקבל מרבו אף מה שהוא למעלה מהשגתו, ובזה יגדל ויתעלה. ובודאי שאין התלמיד יכול לעשות זאת אלא אם כן מדותיו מתוקנות כראוי, ועל ידי זה יבטל את דעתו לדעת רבו ויקבל ממנו.

זהו הכח הגדול שראתה רחל הטמון בלבו של רבי עקיבא, שהיה צניע ומעלי - בעל מדות טובות, ולכן היה מוכן לקבל מרבותיו את חכמתם ואת תוכחתם, שלא היה רא לומר 'טעיתי', ולא היה בוש להודות שעדיין לא ידע ולא הבין. מטעם זה היתה

רחל בטוחה בו שיהיה אדם גדול, לפי שראתה שעתיד הוא לילך לבי רב באמת ולהיות 'תלמיד' אמיתי בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ודרכו של תלמיד ההולך לבי רב להיות אדם גדול.

בודאי תיקון המדות עבודה רבה היא, אמנם הרי אדם לעמל יולד, ומי שחושק לקנות את התורה ולזכות לקבלה באמת, צריך להיות מוכן ליגיעה רבה - בין בעצם הלימוד ובין בעבודת המוסר המכשירתו להיות ראוי לתורה. ובודאי שהמשתדל להכשיר את עצמו לקבלת התורה, עליו נאמר "הבא ליטהר מסייעין אותו", ויזכה להשפעה רבה של סייעתא דשמיא לעוזרו בעבודתו הכבירה.

הכנה לקבלת התורה – תיקון המדות

ימי ההכנה לקבלת התורה

ידוע ומפורסם שעבודת הזמן של ימי הספירה היא ההכנה לקבלת התורה. ובפרט, מוטל על האדם לתקן ולשפר את מדותיו בימים אלו, כי לקבל את התורה כראוי צריכים להיות מוכשרים ומוכתרים במדות טובות. דבר זה מבואר להדיא בפירוש רבינו יונה על אבות (פרק ב משנה יב) וז"ל:

רבי יוסי אומר וכו' והתקן עצמך ללמוד תורה, התקן עצמך במדות טובות, כדי שתלמוד את התורה ותגיע אל מעלת החסידות כדאמר ולא עם הארץ חסיד. וזהו שאמר שלמה ע"ה (משלי כד, ז) "ראמות לאויל חכמות בשער לא יפתח פיהו", רצה לומר כי האויל החכמה אליו רחוק וגבוה גבוה מי ימצאנו. ובמקום שפוסקין את הדין ומדברים בחכמה יחסום פיהו כי לא ידע להשיב וכו', שלא תאמר בשביל שאין דעת האויל מכוונת וכו' כי אין לו סברא לדעת החכמה, והנה הוא מחשב להרע וסברתו גדולה ומחודדת לעשות רע, עד כי יכנו שמו ויקראו בעל מזימות. ולא הניח חכמת התורה אך מפני רוע לבבו, כי הכל לקבל יש לו.

ונראה שבפרשה זו של טומאת וטהרת צרעת יש לימודים חשובים, המורים לנו את הדרך נלך בה לתקן את מדותינו.